

Glasi domorodni o novem času.

Od Savine na Stajarskem. =

Hvala Bogu, da je vendar enkrat šel! Silno so poparjeni birokrati in še pred tednom vsegamogočni centralisti glave pobešajo, kar je njih gospod in mojster padel in je novi državni minister in ministerstva predsednik grof Belkredi mesto njegovo nastopil. Pa kaj jim dela tak strah? Odločno in brez ovinkov je rekel, da „je sovražnik centralizacije in iskren prijatelj autonomije (samoopravstva), — da imajo cesarske gospóske vsa taka zahtevanja in prizadetja državljanov na vso moč podpirati, ktera na to merijo, da si ljudje reči, ktere le nje zadevajo, tudi sami oskrbujejo in vravnajo, — da nepotrebnih pisarij v pisarnicah ne boje trpel, — da si uradnik pravila za svoje obnašanje mora iz djanskega življenja jemati, in da mora po časnikih svobodno naznanjene misli, dokler se na resnico upirajo, kot dragoceno blago čislati, — da on (Belkredi) tirja, da se v tistih deželah, v kterih več narodov prebiva, z vsemi enako pravično ravná, in da mora cesarska gosposka in vsak posamesen uradnik z ljudstvom v njegovem jeziku ravnati, in da tisti uradnik, kteri za tako ravnanje ni zmožen, tudi za službo sposoben ni. — To vse naenkrat, in zraven še občno pomilostenje vseh, ki so se v tisku pregrešili, to, to je mnogim gospodom že veliko preveč!

Novo ministerstvo svojega programa v državno-pravnih in ustavnih zadevah res še ni razglasilo; al to se že iz Belkred-ovega pisma in nagovora jasno vidi, da je nova, nam pravičnejša sistema nastopila. Poglavitno vprašanje je sedaj: kako se imamo mi Slovenci za naprej v národnih, političinih in državopravnih zadevah vésti?

Dovolite mi, da v tej reči svoje misli razodenem.

Jaz mislim, da mi moramo pred vsemi drugimi rečmi praktični in dosledni biti, da moramo moči za zboljšanje svojega žalostnega stanú le v sebi, t. j. — v narodu — iskati in si pomagati s svojo lastno močjo, in to nam je zdaj, ko je veliko pravilo avtonomije slovesno oklicano, čisto prosto in tudi mogoče. Mi se moramo avtonomije (samoopravstva) povsod držati, v srenjah (občinah), v deželnih zborih in tudi v cerkvenih zadevah, kolikor te segajo v denarstveno gospodarstvo. Kdor plačuje, ima pravico terjati, da se njegov denar le za to obrne, za kar ga je dal; plačniku se mora položiti natančen račun in predračun; okoli plačila in denarja se suče vse materijalno človeško življenje, in pri finančnih debatah je ravno prilika, da se govori o vseh družih rečéh, ki se stikujejo z njimi.

Razun kranjske imajo vse druge slovenske dežele že sedaj samostojne srenje (avtonomne občine), ktere imajo, zraven svojih lastnih tudi veliko važnih, od vlade ji izročeni opravil. Svobodna srenja je in ostane, kakor je grof Stadion dobro rekel 1848. leta, podlaga svobodni državi. V takošne srenjske zadeve se gospóske čisto nič nimajo vtikati. Uradni jezik pri vseh slovenskih županijah mora biti slovenski; tega nam zdaj nihče ni branil; al, ko je bila nova srenjska postava za Stajarsko in Koroško vpeljana, si je vsaka srenja svojega — večidel še dosti sposobnega upravnika (pisarja) v službo vzela, kteri ima samo povelja županova in odborova izpeljavati in pisarije oskrbljevati. Al žalostna resnica je, in ne smé se zakrivati, da vse slovenske srenje — razun mozirske — po nemški dopisujejo ne samo uradnijam in drugim županijam, ampak tudi srenjčanom, če tudi ptujega jezika ne razumejo. To je sramota za naš narod, in mi smo

Omenjena mešanica izdá za konjsko klajo skoraj ravno toliko kakor 6 funtov in pol dobrega sená.

* Krompir za živinsko klajo. Če tudi je prav, da se krompir skuha, predno se živini za krmo dá, je vendar nespametno, ako se skuha že za en ali več dní naprej, predno se živini poklada. Kuhani krompir, kadar mrzel postane, je skoraj kakor klej (pôp), kterege želodec težko prekuha. To priča sledeča skušnija. Pokladali smo dvema kravama srednje molže 9 tednov vsaki dan enako mero sená, rezance, krompirja in otrobov. Prve tri tedne, ko smo jima frišno kuhani krompir pokladali, smo namolzli 189 bokalov mleka, in kravi ste tehtali 993 funtov, — druge tri tedne, ko smo jima prejšnji dan kuhanega krompirja dajali, smo dobili le 171 bokalov mleka, in kravi ste tehtali 975 funtov; tretje tri tedne pa, ko smo jim zopet vsaki dan frišno kuhanega krompirja pokladali, smo namolzli 176 bokalov mleka, kravi ste vagali 989 funtov.

* Koliko ima pesa sladkorja ali cukra v sebi? — V pesi, ki tehta četrt funta, je 13 odstotkov sladkorja, ki „ pol do 1 funta, je 11—12 odstotkov sladkorja, ki „ 2 funta, je 8—10 odstotkov sladkorja, ki „ 3 funte, „ 6—7 „
To je Herman skusil. Po takem je v drobni pesi več sladkorja kakor v debeli.

Gospodarske novice.

* Letošnja letina po svetu. — Na doljnem Ogrskem je pšenica bolja od lanske; al pridelali je niso toliko. V samem Banatu pridelali so je okoli 10 vagánov na oralu. Nova pšenica je veliko čistejša od lanske. Ako pogledamo po vsi Evropi, moremo reči, da je žitna letina srednja. V severni Nemčii je bila rž rodovitna, v južni sploh letina dobra. V Holandii je bila ozimina slaba, krompirja se nadjajo veliko. Na južnem Francozkem niso toliko našli, kolikor so pričakovali; imajo le srednjo letino. To veljá tudi za Angležko, kjer je suša več pokvarila kakor so izprva mislili. Tudi na Rusovskem je prekasno prišel dež in bojijo se slabe letine. V severni Ameriki, odkodar se sicer veliko žita dovozi v Evropo, je letina obila, al težko, da bojo mnogo žita pripeljali letos k nam (v Evropo), ker ga veliko potrebujejo južne pokrajine ameriške republike.

* Na Francozkem svilarstvo (židoreja) pojemlje. Razun Talijanskega se je dozdej največ svile (žide) dobivalo iz Francozkega. Aliz sporočil francozkega ministerstva se vidi, kako strašno ondi svilarstvo propada vsled crkavice (kuge) svilnih črvičev, ktera nikakor ne odjenjuje. Poprej se je iz Francozkega izpeljavalo za 100 milijonov frankov svile, lanskega leta pa le za 34 milijonov in 10 milijonov so potrosili samo za seme, ki so ga kupovali od vseh krajev svetá. Vlada je obljubila 500.000 frankov v darílo, kdor pové pomoč, da se odvrne bolezen svilcev; — al nihče ni zaslužil darila. Žapanci, ki so lani bili zdravi, so crkali letos. Minister je izvolil zdaj poseben odbor, da prevdari, kako bi se móglo hudobni kugi v okom priti in svilarstvo rešiti pogube. (Prazno prizadetje! Dokler ne odneha tista nikomur znana kužnina (miasma) v zraku, naj se počne karkoli, boleznine boje konca. To učijo skušnje o nekterih kugah živinskih in človeških. Pridejo, da nobeden ne vé od kod, in nihče ne vé vzroka, zakaj; trajajo manj ali delj časa, pa zopet zginejo in tudi nihče ne vé, zakaj. Zdravniki imamo za to besedo „miasma“, s ktero res, da ne povemo več, kakor to, da ne poznamo družega vzroka. (Vred. Nov.) Po „Gosp. Listu.“